

John Updike

BECH ROMÁNIÁBAN, AVAGY A ROMÁN SOFŐR

Rakovszky Zsuzsa fordítása

Bechet, amikor Moszkvában vásárolt asztrahánprém kalapjában leszállt a repülőről Bukarestben, nem ismerték fel az amerikai követség munkatársai, akik kijöttek a repülőtérre a fogadására, neki pedig nem volt kedve felfedni a kilétét, inkább mogorván letelepedett egy padra, és olyan barátságatlanul pillantgatott maga köré, mint egy szovjet külkereskedő, aki gépeket vásárolni érkezett külföldre, miközben a követségi fiatal emberek ide-oda rohángáltak, rémült angol mondatokat váltottak egymással, és a vámtisztekkel kiabáltak valamilyen furcsa nyelven – alighanem tört románsággal, vélte Bech. Végre az egyik fiatalembernek, a legalacsonyabbnak és legértelmesebbnek – alighanem 51-ben vagy olyantájt végezhetett Princetonban – szemet szűrt Bech amerikai cipőjének kerek orra, és gyanakodva megkockáztatta:

– Elnézést, uram, pazzsalusztá, de ön nem véletlenül...?

– Megeshet – felelte Bech. Most, hogy már öt hete élt együtt a kommunizmussal, egyre gyakrabban vett erőt rajta a kísértés, hogy elbizonytalanítsa, összezavarja és kicsúfolja amerikai honfitársait. Mi több, most, hogy már ráhangolódott a tolmácsi angolság tempósan folydogáló közhelyeire, kimerítőnek találta, ha gyorsan beszéltek hozzá angolul. Az elkövetkező órákban tehát bizonyos megkönnyebbüléssel csúszott át honfitársainak összeesküvés-ízű társaságából egy Monarchia korabeli román szálloda és egy Atanase Petrescu nevű mosolygó kultúrhivatalnok védőszárnyai alá.

Petrescu ovális arcát állandóan napszemüveg ékesítette, valamint számos kerek ragtapsz is díszelgett a friss borotválkozástól kéken fénylő állán, ő fordította annak idején románra a TYPEE-t, a PIERRE-t, az ÉLET A MISSISSIPPIN-t, a CARRY, DRÁGÁM-at, a WINESBURG, OHIO-t, A FOLYÓN ÁT A FÁK KÖZÉ-t és az ÚTON-t. Bech munkáit is jól ismerte.

– Bár az ön nevét a POGGYÁSZ NÉLKÜL tette híressé, bevallom, én a szívem mélyén egy kissé elfogult vagyok a DISZNÓ BÁTYA javára, még ha a kritikusai azt talán nem ünnepelték is annyira.

Bech fölfedezte, hogy Petrescu kék fényű állának és vészjósló szemüvegének maszkja mögött egy olyan ember rejtőzik, aki alázatos szerelemben él a könyvekkel, és bolondja az irodalomnak. Ahogy aznap délután egy álomszerű bukaresti parkban kószáltak, ahol Goethe, Puskin és Victor Hugo bronz mellszobra állt egy tó körül, amelynek felszíne ezüsttel futtatta meg a napnyugta zöldjét, a fordító vagy egy tucat témába kapott bele izgatottan, hogy végre valakivel megossza azokat a gondolatokat, amelyek akkor támadtak benne, miközben íróasztalánál ülve magányosan merült az amerikai irodalom sugárzó szakadékaiba és emészthetetlen mélyértelműségeibe.

– Hemingway fordításában az a legnagyobb nehézség, és ez bizonyos fokig Andersonra is vonatkozik, hogy az embernek vigyáznia kell, nehogy az egyszerűség együgyűségnek hasson. Az a helyzet, hogy itt nálunk, a mi irodalmunkban nem létezik

a belletrista keresettségnek az a hagyománya, amely ellen Hemingway stílusa lázad. Érti, ugye, miben rejlik a nehézség?

– Ó, hogyne. Na és hogy boldogult vele?

Petrescu, úgy tűnt, nem érti a kérdést.

– Hogy hogyan boldogultam? Úgy érti, szerettem-e fordítani?

– Hogyan fordította úgy az egyszerű nyelvezetet, hogy ne tűnjék együgyűnek?

– Ó, hát roppant rafináltan.

– Egyébiránt el kell árulnom magának: nálunk odahaza jó páran akadnak, akik úgy vélik, Hemingway csakugyan együgyű volt. Legalábbis hevesen bizonygatják a dolgot.

Petrescu egy biccentéssel vette tudomásul ezt a tényt.

– Arról magam is meggyőződtem, hogy az olaszstudása nem mindig megbízható – mondta.

Amikor Bech visszatért a szállodájába – a hotel egy téren állt, a teret szegélyező épületeket mintha poros, rózsaszín cukorkából készítették volna –, egy üzenet várta, hogy hívja föl Phillipset az amerikai követségen. Phillips csakugyan az 51-es princetoni eresztésből való volt.

– Na, mit terveztek be neked? – kérdezte.

Bech programjáról eleddig még nem sok szó esett.

– Petrescu említette, hogy esetleg elvisznek színházba. A VÁGY A SZILFÁK ALATT-ot játsszák valahol. És el akar vinni Brassóba is. Hol van Brassó?

– Erdélyben, pokoli messze. Arra valahol, ahol Dracula tanyázott. Ide hallgass, beszélhetünk nyíltan?

– Megpróbálhatjuk.

– A fenébe is, tudom, hogy lehallgatják ezt a vonalat, de mindegy. Ez az ország forrong. Csak úgy fortog a szocializmusellenességtől. Gyanítom, téged azért akarnak elpaterolni Bukarestből, hogy ne találkozhass azzal a sok liberális íróval, akik mind odáig vannak érte, hogy elbeszélgethessenek veled.

– Biztos, hogy nem inkább Arthur Millerrel szeretnének elbeszélgetni?

– De tréfán kívül, Bech, ebben az országban óriási erjedés folyik, és mi szeretnénk, ha bekapcsolódnál a dolgokba. Igaz is, mikor találkozol Taruval?

– Kipp-kopp, ki kopog? Taru. Ki az a Taru?

– Jesszusom, hát az Írószövetség elnöke... csak nem azt akarod mondani, hogy Petrescu még vele sem beszélt meg találkozót a számodra? Öregem, ezek itt téged alaposan átvernek. Én adtam Petrescunak egy listát azokról az írókról, akikkel fel kellene vened a kapcsolatot. Mi lenne, ha felhívnám, és megcsóváltnám a bunkósbotot a feje fölött? Utána visszahívlak. Helyes?

– Helyes, oroszlán. – Bech bánatosan tette le a kagylót. Nem utolsósorban azért fogadta el a külügyminisztérium meghívását, mert azt hitte, így megmenekül az ügyköktől.

Tíz perc múlva a telefon felberregett azon a csörömpölgő, halotti hangon, ahogy itt a vasfüggöny mögött szokott, és Phillips diadalittas hangja ezt hadarta:

– Gratulálhatsz nekem! Kemény voltam, mint egy gorilla, és rávettem a saját gorilláikat, hogy Taru még ma este fogadjon téged.

– Hogyhogy még ma este?

Phillips hangja sértődötten csengett.

– De hiszen te is tudod, hogy csak négy estét töltesz itt összesen. Petrescu majd érted megy. Ő azzal mentegette magát, hogy azt hitte, pihenni akarsz.

– Tudod, ő roppant rafinált.

– Hát ezt meg hogy érted?

– Semmi, ne is törődj vele, pazzsalusza.

Petrescu egy fekete kocsival jött Bechért, amelynek volánjánál egy görnyedt árny kuporgott. Az Írószövetség épülete a város másik végében volt – valóságos kastély, tornyos palota, csillogó kő lépcsőházzal és boltíves tölgyfa burkolatú könyvtárteremmel, amelynek húsz láb magasságba nyúló polcain szorosan egymás mellett sorakoztak a bőrkötésű könyvgerincek. A lépcsőház kihaltnak tűnt, a termék nemkülönben. Petrescu bekopogott egy sötétes tölgyfából készült, komor, spanyol stílusú sarokpántokkal ellátott magas ajtószárnyon. Az ajtó hangtalanul kinyílt, mögötte keskeny, magas szoba tárult fel; falát világosbarna és kék színű kárpitok borították, amelyek gótikusan megnyújtott katonák óriási tömegét ábrázolták valamilyen homályos rendeltetésű foglalatosság közepette. Egy hatalmas íróasztal mögött, amelynek fényes, politúrozott lapját semmiféle használati tárgy nem éktelenítette el, egy miniatűr, makulátlan emberke üldögélt. Arca rózsaszín, haja fehér, mint a pitypang pelyhe. Csuklójától a körme hegyéig tökéletesen kidolgozott kezecskéit összefonta, és a fényes íróasztal lapján nyugtatta – úgy tükröződtek benne, mint vízililiomok a tóban. Mosolygó arca, amelyen minden egyes takaros ráncocská pontosan a helyén volt, szintén a tökéletesség legfelső fokát képviselte. Ez volt Taru.

Varázslatos váratlansággal szólalt meg, mint egy zenegép. Petrescu a következőképpen fordította le a szavait Bechnek:

– Ön tehát irodalmár? Netán ismeri is a mi Mihail Sadoveanunknak, a mi nemes Mihail Beniucunknak vagy esetleg a nép legcsodálatosabb szószólójának, Tudor Arghezinak a munkáit?

– Nem – felelte Bech –, sajnos, azt hiszem, mindössze egyetlen román író is ismerik: Ionescot.

A csodálatos, fehér hajú emberke hevesen bólogatott, és csilingelő hangok özönét bocsátotta ki magából, amit tolmácsa Bech számára egyszerűen így fordított:

– És az meg kicsoda?

Petrescu, aki nyilván jól tudta, kicsoda Ionesco, kifejezéstelen, várakozó arccal meredt Bechre. Még itt, ebben a legbenső szentélyben is az orrán tartotta a nap szemüvegét.

– Egy drámaíró – felelte Bech idegesen. – Párizsban él. Az abszurd dráma atyja. Ő írta AZ ORRSZARVÚ-t. – Azzal Bech, mutatoujját meggörbítve, igyekezett szarvat imitálni jókora zsidó orra mellett.

Taru finom, tüsszentésszerű kis nevetést hallatott. Petrescu fordított, figyelt, majd közölte Bechcsel: Taru elvtárs nagyon sajnálja, de nem hallott még erről az íróról. A nyugati könyvek errefelé fényűzésszámba mennek, így nem engedhetjük meg magunknak, hogy minden újabb nihilista irányzatot számon tartsunk. Taru elvtárs azt kérdi, mik a terve arra az időre, amíg a Román Népi Demokratikus Köztársaságban tartózkodik.

– Úgy értesültem – mondta Bech –, van itt néhány író, akik szívesen cserélnének eszmét egy amerikai kollégájukkal. Azt hiszem, a követségünk átadott önöknek egy listát, amelyen a javasolt nevek szerepelnek.

Taru dallamos hangja szűnni nem akaró tirádába fogott. Petrescu figyelt, hegyezte a fülét, majd tolmácsolt.

– Taru elvtárs őszintén reméli, hogy ez a helyzet, és igen sajnálja, hogy ebben a ké-sői időpontban – és mert az önök nagykövetségének sürgetésére erre a találkozóra olyan szokatlan sietséggel került sor – egyetlen titkárnő sem tartózkodik az épületben, hogy előkeríthetnének számára ezt a listát. Továbbá azt is igen sajnálja, hogy az évnek ebben a szakában olyan sokan tartózkodnak legkitűnőbb fróink közül a tengerparton, fürdőzés céljából. Mint azonban rámutatott, pillanatnyilag éppen látható Bukarestben a VÁGY A SZILFÁK ALATT, kitűnő előadásban. Továbbá a mi gyönyörű kárpátiai városunk, Brassó is érdemes rá, hogy ellátogasson oda. Taru elvtársnak magának is igen kellemes fiatalkori emlékei fűződnek ehhez a városhoz.

Taru felállt – ez roppant drámai esemény volt, legalábbis a kicsinyített méreteknek abban a világában, amelyet létrehozott maga körül. Mondott valamit, öklével apró, szögletes mellére csapott, hogy csak úgy puffant, újra megszólalt, majd elmosolyodott. Petrescu fordította:

– Taru elvtárs azt kívánja az ön tudomására hozni, hogy fiatal korában neki magának is számos verseskötete jelent meg, mind epikus, mind lírai jellegű költeményekkel. És még hozzátette: „Ha egyszer itt fellobban a tűz” – és ezzel Petrescu is a tulajdon mellére csapott, az eredeti bágyadt utánzataképpen –, „soha többé nem lehet elfojtani!”

Bech is fölállt.

– Az én hazámban – mondta válaszképpen – mi itt is tüzet szoktunk gyújtani. – És megérintette a homlokát.

Ezt a megjegyzést Petrescu nem fordította. Cikornyásan udvarias gesztusok sorával búcsút vettek a csillogó hajú emberkétől, majd Bech és Petrescu kiléptek a kihalt palotából, és beszálltak a várakozó autóba, amely meglehetősen nagy rázkódások közepette visszavitte őket a szállodába.

– Nos, hogy tetszett önnek Taru úr? – kérdezte Petrescu útközben.

– Az az ember egy baba – mondta Bech.

– Úgy érti, hogy bábu?

Bech kíváncsian odafordult, de Petrescu arcáról semmi többet nem lehetett leolvasni, csak annyit, hogy nem bizonyos benne, jól értette-e, amit Bech mondott.

– Biztos vagyok benne – mondta Bech –, hogy az ön szeme sokkal jobban ki tudja venni a drótokat, mint az enyém.

Mivel egyikük sem evett még, mindketten megvacsoráztak a szállodában. Faulknerről és Hawthorne-ről beszélgettek, miközben a pincérek felszolgálták nekik a levest és a borjúhúst, amely több fényévnyi távolságra volt a kelkáposzta-központú román konyha átlagos termékeitől. Egy ruganyos testű fiatal nő sétált nagy léptekkel az asztalok között, kényelmetlenül magas sarkú cipőben, és népszerű olasz és francia slágereket énekelt. A lába időnként belegabalyodott a maga után vonszolt mikrofonzsinórba, és Bech nem győzte csodálni azt a kifinomult vadságot, amellyel a nő, anélkül hogy az arcára mázként ráfagyott mosolyon csak egy jottányit is változtatott volna, egy-egy rúgással kiszabadította magát. Bechnek már jó ideje nem volt dolga nőkel. Már előre örült annak a három további estének, amikor itt ül majd ennél az asztalnál, keletnémet és magyar utazó üzletkötők között, és a bárénekesnő ruganyos testen legelteti a szemét. Bár a nő mozdulatai szögletesek voltak, és a mosolya rezzenetlen, magasan ülő kerek melle olyan lágynak tűnt, mint egy szuflé.

Holnap viszont, magyarázta Petrescu, búbájosan mosolyogva bánatos pillantást sugárzó napszemüvege mögött, holnap Brassóba megyünk.

Bech keveset tudott Romániáról. A hivatalos külügyminisztériumi tájékoztatásból értesült róla, hogy ez az ország „latin sziget a szláv tengerben”, hogy a második világháború alatt egész Európában itt dühöngött a legvadabbul az antiszemitizmus, mostanában pedig arra törekszenek, hogy gazdaságilag függetlenítsék magukat a szovjet tömbtől. Az a bizonyos vadság különösképpen érdekelte, mert mindazon emberi állapotok közül, amelyeket elképzelni a hivatásával járt, a gyilkos indulatokkal boldogult a legnehezebben. Maga is zsidó volt. Időnként ugyan tudott indulatos lenni, néha még bosszúálló is, a módszeres brutalitás azonban hiányzott érzelmeinek készletéből.

Petrescu kilencre jött érte a szálloda előcsarnokába; kivette a kezéből a bőröndjét, és a bérautójukhoz vezette. A nappali világosságban a sofőrrel kiderült, hogy alacsony, hamuszínű emberke – fehér hamuból van az arca, sűrű cigarettahamuból a rövidre nyírt, piszokfoltszerű bajusza, és valamilyen tömörebb anyag sötét égéstermékeiből a szeme és a haja. Idegesen, egyszersmind kimérten és fontoskodóan viselkedett; Bechnek az volt az érzése, itt az ostobaságnak egy kivételesen súlyos esetével van dolga, ennek az embernek a legegyszerűbb feladatok megértéséhez is megfeszített agymunkára van szüksége. Ahogy kihajtottak a városból, a sofőr egyre-másra megnyomta a dudát, hogy figyelmeztesse a járókelőket és a biciklistákat az autó közeledtére. Áthaladtak a háború előtt épült stukkó kertvárosokon, amelyek némileg Dél-Kaliforniára emlékeztettek; a háború utáni, moszkvai stílusú, geometrikus és levégőtlen lakóházak között; elhajtottak a nemzetközi vásár eretnek módon csupa üveg épülete mellett, amelyet a románok azért emeltek, hogy megünnepeljék iparuknak a szocializmus húsz éve alatt végbement fejlődését. Az épület formája hatalmas tengerészpákára emlékeztetett, előtte egy alumíniumból öntött, nyúlánk Brancusi-szobor állt.

– Nini, Brancusi – mondta Bech. – Nem is tudtam, hogy önök itt számon tartják a munkásságát.

– Ó, nagyon is – felelte Petrescu. – A szülőfaluja valóságos búcsújáró hely. A nemzeti múzeumunkban számos korai munkáját láthatja.

– Na és akkor Ionesco? Őt csakugyan nem létezőnek tekintik?

Petrescu elmosolyodott.

– Írószövetségünk kitűnő elnöke – mondta – szeret tréfálkozni. Ionescot ismerik nálunk, bár még nemigen adták elő. Legfeljebb a diákok olvassák fel a kollégiumokban olyik-másik darabját, például A KOPASZ ÉNEKESNŐ-t.

Bech alig tudott odafigyelni a beszélgetésre, a sofőr ugyanis szakadatlanul nyaggatta a dudát. Már kinn jártak a városból, és egy egyenes, enyhén emelkedő útszakaszon haladtak, amelyet kétfelől fehérre festett törzsű fák szegélyeztek. Az útpadkán egy öregasszony haladt, kezében összecsomózott batyukat cipelt, és ő maga is úgy festett, mint egy hatalmas batyu. Kisfiúk szamarakat tereltek, tengerkék overallos férfiak ódöngtek tétlenül. Valahányszor elhaladtak valaki mellett, a sofőr mindannyiszor megnyomta a dudát. Amikor vagy harmincméternyire megközelítették az út szélén ballagót, tömpe, sűrű körmű keze rezegni kezdett a kapcsolóperemen, mire a dudu izgatott dadogásba kezdett, és abba se hagyta mindaddig, amíg csak el nem haladtak az illető mellett, aki rendszerint épp csak hogy megfordult, és dühösen végigmérte az autót. Tekintve, hogy az úton meglehetősen nagy volt a forgalom, a dudu gya-

korlatilag szünet nélkül szólt, és hangja már az első fél óra után úgy gyötörte Bechet, mint a fogfájás.

- Mondja, muszáj ennek az embernek folyton dudálnia? – kérdezte Petrescut.
- Ó, igen. Tudja, nagyon lelkiismeretes.
- Na de hát végtére is mire jó ez?

Petrescu, jóllehet éppen egy izgalmas fejtegetés kellős közepén tartott arról, hogy Mark Twaint valósággal megbúvólta a kapitalizmus gépezete, amely azután tönkretette bukolikus génuszát, türelmesen magyarázni kezdett.

– Az az iroda, amelytől az autót béreljük, sofőrrel is gondoskodik. Speciálisan ilyen feladatokra képzik ki őket.

Bech rádöbrent, hogy Petrescu nem tud vezetni. Ezért ül ilyen nyugodtan, mint egy utas a repülőn, akinek semmi gondja, mert megbízik a gépet irányító szakemberben. Keresztbe vetett lábbal ült, orrán most is ott volt a napszemüveg, szájából egymás után gördültek a csiszoltnál csiszoltabb frázisok, miközben Bech nyugtalanul dőlt előre, lába fék helyett a csupasz padlót taposta, keze egy nem létező kormánykereket forgatott, megpróbálva kiragadni az autó fölötti irányítást ennek a felháborítóan ritmustalan és brutális sofőrnek a kezéből. Valahányszor keresztülhajtottak egy falun, a sofőr mindannyiszor gyorsított, és még hangosabban rikoltoztatta a dudát; parasztok és libák hökkent csoportjai spricceltek szanaszéjjel, és Bech úgy érezte, mintha az agyában fogaskerek akadnának össze – azok a fogaskerek, amelyek tagolják és mozgatják az elmét. Amikor fölfelé tartottak a hegyekbe, a sofőr azt igyekezett bizonygatni, milyen pompásan veszi a kanyarokat: mindegyiket úgy cserkészte be, mint egy ellenséget, gyorsított, majd az utolsó pillanatban fékezett, mintha egy kígyót taposna el. A sok rángatózástól és ingástól már Petrescu is holtsápadt volt. Kék állára nedves csillogás ült ki, ajkáról jóval kevésbé olajozottan gördültek a frázisok. Bech hozzá fordult.

– Ezt a sofőrt elmeegógyintézetbe kellene zárni. Ez az ember beteg és közveszélyes.

- Nem, nem; nagyon jó sofőr. Az utak a hibásak, nem könnyű vezetni rajtuk.
- Legalább arra kérje meg, hogy ne játszadozzék folyton azzal a dudával. Bele kell örülni.

Petrescu szemöldöke felszaladt a homlokára, de azért előrehajolt, és odaszólt románul a sofőrnek.

Az válaszolt valamit; a szavak valósággal csörömpöltek a szájában, bár a hangja halk volt.

- Azt mondja, elővigyázatossági intézkedés – tolmácsolta Petrescu Bechnek.
- Ó, az isten szerelmére!

Petrescu őszintén nem értette a dolgot.

- Az Államokban, nemde, ön maga vezeti a saját autóját? – kérdezte.
- Hát persze, mint mindenki – felelte Bech, de aztán nyugtalanítani kezdte, hátha megsértette ennek a szocialista embernek az érzéseit, aki kénytelen elviselni azt a kényelmetlen arisztokratikus kiváltságot, hogy mások vezetnek helyette. Az út hátralevő részében Bech egy szót sem szólt többet a sofőrrel. A tocsogós, síkföldi mezők a mediterrán parasztházakkal lassan fenyevesektől sötétlő domboknak adták át a helyüket; a domboldalakon germán típusú nyaralók sorakoztak. A legmagasabb ponton, ott, ahol valaha az Osztrák–Magyar Monarchia határa húzódott, frissen hullott hó fehérlett, és az autó, amelyet vezetője irgalmatlanul hajsolt előre a keréknyomokkal

borított úton, egy-két centynyi távolságra haladt el néhány szánkót vonzó gyerek mellett – szinte súrolta őket. Innen már csak rövid utat kellett megtenniük Brassóig, hegynek lefelé. Megálltak egy újonnan épült, pisztáciazöld hotel előtt. A gyötrelmes autózástól Bechnek megfájdult a feje. Petrescu óvatosan kikászálódott a kocsiból, és a szája szélét nyalogatta. Nyelvének hegye bíborvörösén világított elő elgyötört arcából. A sofőr olyan rezzenetlen volt, mint egy összegereblyézett hamukupac, amelyet a legkisebb huzat sem bolygatott meg. Kibújt sűrű szőrkabátjából, ellenőrizte, van-e elegendő benzinjük és vizük az út hátralevő részére, aztán előhúzta az ebédjét a táskájából. Bech hosszan vizsgálta, hátha észreveszi rajta valami jelét a kaján elégedettségnek, valami áruló nyomát a rosszakaratnak, de semmit sem látott. A szeme két eleven koromfolt volt, a szája egy iskolás fiú szája, aki – mivel sem nem erős, sem nem értelmes – a jelentéktelenségét fejlesztette pozitív jellemvonássá, s ezzel némi megbecsülésre tett szert. Kifejeztelenül pillantott Bechre; de azért Bech eltöprengett rajta, vajon nem ért-e ez az ember mégiscsak egy kicsit angolul.

Brassóban az amerikai író és kísérője ártalmatlan városnézéssel töltötték az időt. A helyi múzeumban népviseleteket láttak. A kastélyban páncélingeket. A lutheránus katedrális meglepő volt: a gótikus vonalakat és méreteket festetlen üvegablakokkal és mértéktartó dekorációval házasították össze. Ez a nemes és komor templombelső, legalábbis Bech úgy vélte, túlságosan is magára hagyja az embert Istennel. Érezte, hogyan süvített itt végig pusztító szélként a reformáció négyszáz évvel ezelőtt. A szálloda tetőteraszáról lenézve, az este szépiabarnájából egy elhagyatott úszómedence és néhány nedves hóval borított fonott fémszék derengett elő. Petrescu megborzongott, és lesietett a szobájába. Bech nyakkendőt váltott, és lement a bárba. A helyiségben pezsgő zene gyöngyözött a falakból. A mixer tudni látszott, mi fán terem a Martini, végül mégis egyenlő arányban töltötte a pohárba a gint és a vermutot. A vendégek fiatalok voltak, és sokan közülük magyarul beszéltek, mert Erdélyt Magyarországtól csatolták el a háború után. Egy megnyerő modorú fiatalember, akinek sikerült Bechet akadozó franciasággal szóra bírnia, kiszedte belőle, hogy *un écrivain*, és autogramot kért tőle. Ez azonban mindössze előjátéknak bizonyult tollaik kicseréléséhez, amit a fiatalember indítványozott, és aminek eredményeképpen Bech elveszítette szívéhez nőtt Esterbrookját, cserében pedig egy megállapíthatatlan márkájú golyóstollra tett szert, amely pirosan fogott. Bech megírt három és fél képeslapot (egyet a barátnőjének, egyet-egyét az anyjának és a kiadójának és egy felet a *Commentary* szerkesztőjének), amikor a vörös toll kifogyott. Végre feltűnt Petrescu, aki sem nem ivott, sem nem dohányzott.

– Hol járt, hős barátom? – fordult hozzá Bech. – Én már négy Martinit is megittam, míg odajárt, sőt még a tollamat is kicsalták tőlem.

Petrescu zavarba jött.

– Borotválkoztam – mondta.

– Borotválkozott? Ennyi ideig?

– Igen, szörnyen megalázó dolog. Mindennap egy teljes órát kell eltöltenem vele, és még azután sem látszom frissen borotváltnak, olyan megátalkodott a szakállam.

– Mondja, tesz maga pengét abba a borotvába?

– Igen, méghozzá a legjobb márkát vásárolok, és minden alkalommal kettőt is elhasználok.

– Hát ennél szomorúbb történetet még életemben nem hallottam. Engedje meg, hogy küldjek majd magának néhány rendes pengét otthonról.

– Kérem, ne tegye! Nincs jobb penge annál, amelyet használok. Egyszerűen arról van szó, hogy a szakállam valami fenomenális.

– Halála után – mondta Bech – ráhagyhatná a pengét a román természettudományra.

– Ön csúfolódik.

Az étteremben táncoltak – twistet, halli-gallit, vagy láncba kapaszkodtak össze, és fáradhatatlanul ugrándoztak. Az amerikai táncok itt sokkal ártatlanabban hatottak, valahogy úgy, mint a madarak szökdécselése. Olykor valamelyik fiatalember – többségük karcsú volt, és kakastaréjba fölfésülve viselte a haját – felugrott a levegőbe, és úgy tűnt, mintha lebegne, miközben éles, palatális kiáltást hallatott. Bech úgy látta, a román férfiak könnyedebbek és hóbortosabbak, mint a nők, akik harangszoknyás koktéluháikban azzal a merev méltósággal mozogtak, amelyet még talán paraszt nagyanyáiktól örököltek. Minden egyes lányt, aki elhaladt az asztaluk közelében, Petrescu kivétel nélkül és – legalábbis eleinte – teljes komolysággal „tipikus román szépség”-ként jellemezte.

– Na és az ott, akinek narancsszínűre van festve a szája, és olyan hosszú a szempil-lája?

– Tipikus román szépség. Nézze csak, milyen kiugró arccsontja van.

– Na és az a szőke ott mögötte? Az a kis töltött galamb?

– Az is tipikus.

– De hiszen annyira különböznek egymástól! Mégis, melyik a tipikusabb?

– Egyformán tipikusak. Nálunk teljes demokrácia van.

Amikor a táncolók áradata egy szünetnyi időre levonult a táncparkettről, egy fiatal énekesnő vette át a terepet – lényegesen tehetségesebbnek bizonyult a bukaresti hotelbeli kolléganőjénél. Valószínűleg a szabad világ filmjeiből sajátította el azt a rettenetes modorosságot, amely az éneklést látványos erőfeszítésnek tünteti fel, miáltal minden egyes hang, még ha csak a skála közepe táján helyezkedik is el, és bármilyen fakóra sikeredik is, olyan arckifejezés kíséretében hagyja el az énekes ajkát, mintha valami óriási tettet vitt volna véghez. Amikor a lány a számai végén elmosolyodott, mosolyában sikerült egyesítenie egy összeesküvő cinkos kacsinatását, a fennkölt művészi alázatot és a szeretkezés utáni eufória elragadtatott önünneplését. Ám a meszterkelt külszín alatt a lányban pezsgett az élet. Bechet valósággal elbűvölte az egyik száma – a lány egy olasz dalt adott elő, rengeteg élénk ajkbiggyesztéssel, megrovó ujjrázogatóssal, a kezét egyre-másra csípőre vágva. Petrescu elmagyarázta, hogy a dal egy ifjú feleség keserveiről szól, akinek a férje folyton futballmeccsre jár, és sose marad otthon vele.

– Ő is tipikus román szépség? – kérdezte Bech.

– Azt hiszem – mondta Petrescu, szinte dorombolva, ahogy Bech még sose hallotta beszélni –, ő egy tipikus kis zsidó nő.

Az útjuk késő délután, vissza Bukarestbe, még rosszabb volt, mint odafelé. Közben ugyanis besötétedett, és a sofőr a külvilágnak erre az újabb kihívására azzal válaszolt, hogy tovább fokozta a sebességet, és kétszer annyit dudált, mint odafelé. Azon ritka útszakaszok egyikén, ahol nem forogtak közvetlen életveszélyben, egy egyenes országúton Ploiești közelében, ahol a táj egyhangúságát csak az olajfinomítók enyhítették némileg, Bech megkérdezte:

– Mondja, maga tényleg nem érzi, hogy ez az ember őrlött?

Öt perccel korábban a sofőr odafordult a hátsó ülésen kuporgó utasai felé, és egy feszült, izomrángásszerű mosolyban villantva elő egyenletes, szürke fogait, valami megjegyzést tett egy döglött kutyára, amely az út szélén hevert. Bech gyanította, hogy Petrescu nem fordít le neki mindent, amit ez az ember mond.

Petrescu egyik lábát azzal a szokásos lagymatag, ernyedte mozdulattal vetette át a másikra, amely már kezdte kimondhatatlanul irritálni Bechet.

– Nem – mondta –, igen jó ember, rendkívül kedves ember, aki roppant komolyan veszi a munkáját. Ebben hasonlít ahhoz a gyönyörű zsidó nőhöz, akit úgy megcsodált.

– Nálunk odahaza – mondta Bech – azt a szót, hogy „zsidó nő”, legfeljebb harci jelzőként szokás kiejteni.

– Nálunk – felelte Petrescu – pusztán leíró jellegű. Beszéljünk inkább Hermann Melville-ről. Elképzelhetőnek tartja ön, hogy a PIERRE még a MOBY DICK-et is meghaladja jelentőségben?

– Nem, úgy hiszem, vélhetőleg nem haladja meg.

– Ön gúnyolódik az angolságon. Kérem, bocsásson meg érte. Mivel erős mozgás esetén hajlamos vagyok a rosszulétre, gondolataim némileg szétszóródtak.

– Ez a mi sofőrünk bárkinek a gondolatait képes lenne szétszórni. Mondja, nem lehetséges, hogy ez az ember a néhai Adolf Hitler, és Drakula gróf tartja életben?

– Nem hinném. Az 1944-es felkelés során népünk sikeresen megsemmisítette a fasiszta elnyomókat.

– Hát ezt örömmel hallom. Ha már Melville-ről van szó, mondja, nem olvasta véletlenül az OMOO-t?

Mint kitűnt, Bechnek az amerikai írók közül Melville volt a kedvence. Úgy érezte, őbenne még együtt vannak azok az erők, amelyek később Dreiserben és Henry Jamesben külön útra tértek. Miközben odahaza a szállodában megvacsoráztak, Bech mindvégig Melville-ről szónokolt Petrescunak.

– Senki rajta kívül – nyilatkoztatta ki Bech (korábban egy teljes üveg román fehér bort rendelt, és a nyelve most olyan élénken verdesett a szájában, mint egy pillangó) – nem nézett szembe olyan rettenthetetlenül az emberi létben lappangó borzalommal. Egyenesen nekiment, és el is találta, pontosan középpont, a két távol ülő kis disznószele között. Az pedig kettétörte zsenijét, mint egy dárdát.

Még egy kis bort töltött magának. A szálloda énekesnője, akinek, mint ezt most Bech felfedezte, kiálló foga és csámpás lába volt, odavonult az asztalukhoz, kiszabadította lábát a mikrofonzsinórból, és az „Egy varázslatos éjszakán” francia változatával kedveskedett nekik.

– Nem gondolja – vetette fel Petrescu –, hogy Hawthorne szintén a szemé közé nézett neki? És a lakonikus Ambrose Bierce nemkülönben?

– *Quelque soir enchanté* – énekelt a lány; szemé, foga és fülbevalói úgy csillámlottak, mint egy csillár függői.

– Hawthorne hunyorgatott – nyilatkoztatta ki Bech –, Bierce pedig kancsalított.

– *Vous verrez l'étranger...*

– Aggódom maga miatt, Petrescu – folytatta Bech. – Mondja, maga sose szokott hazamenni? Nincs valahol egy Frau Petrescu, vagy Madame, vagy ahogy tetszik, egy tipikus román szépség... nem, ne is törődjön velem.

Hirtelen mélységesen magányosnak érezte magát.

Amikor ágyba került, és a szoba is felhagyott azzal a lágy, ringó mozgással, amellyel beléptekor üdvözölte, hirtelen eszébe jutott a sofőr jól fésült, halálszürke arca, és most mintha minden, ami a világon szennyes, áporodott, ostoba és ellenőrizhetetlen, ezt az arcot viselte volna.

Rádöbbsent, hogy azt a feszült, izomrángásszerű mosolyt ő már látta valahol. De hol? Hirtelen eszébe jutott, hol. A Nyugati Nyolcvanhatodik utcában, amikor a Riverside Parkból tartott hazafelé, egy gyerekkori játszótársa arcán. Ezzel a fiúval Bech állandóan vitatkozott, és mindig neki volt igaza, de a vitában mindig alulmaradt. A legcsúnyábban valami képregényen kaptak össze; azon vitatkoztak, hogy a rajzoló – mondjuk, Segar, Popeye figurájának megalkotója, vagy Harold Gray, Annie, a kis árvái –, tehát, hogy a rajzoló, akinek mindig ugyanazt az arcot kell rajzolnia, nap mint nap, egyik képregénykockába a másik után, vajon egy kész mintáról kopírozza-e át ezt az arcot vagy sem. Bech természetesen azt állította, hogy nem. A másik fiú kötötte az ebet a karóhoz, hogy a művész valamilyen gépi eljárást alkalmaz. Bech megpróbálta megmagyarázni neki, hogy nem olyan bonyolult dolog ugyanazt az arcot olyan sokszor lerajzolni, hiszen például az ember kézírása is mindig ugyanolyan. A másik fiú, elkomorulódva arccal, kijelentette, hogy nem, ez lehetetlen, Bech megpróbálta elmagyarázni, amit olyan világosan érzett, hogy az emberi lény a világon mindenre képes egy kis tanulással és tehetséggel, hogy a rajzok könnyedsége és változatossága is azt bizonyítja... A másik arca teljesen bezárult, szinte embertelenül tömör lett, ahogy egyre rázta a fejét, és azt ismételte, hogy „nem, nem, nem”, és Bech, aki iszonyúan megrémült és feldühödött, megpróbálta az öklével föbe kólintani a másik fiút, mire az a földre gyűrte, és az arcát belenyomta abba a gyilkos kavics- és üvegtörmelékbe, amely a két bérház közti cementátjárót borította. Ezek az éles, apró szilánkok, amelyek mint valami városi humuszréteg borították a felsőpretlen járdát, most, hogy a szeme csak pár milliméternyire volt fölöttük, óriásira nőttek, és az az élmény, ahogy a fájdalom közepette megnövekednek ezek a jelentéktelen, ásványi szemcsék, talán vízióvá nőtt benne. Mindenesetre Bechben, mielőtt az álom mélységeibe csusszant volna, felötlött, hogy művészi tehetségét egész életében arra herdálta el, hogy megpróbálja újra felidézni a gyötrelmesen sajnó pontosságnak ezt a pillanatát.

A következő nap volt az utolsó, amelyet teljes egészében Romániában töltött. Petrescu elvitte egy képtárba, ahol egy csomó, festménynek kikiáltott idegenforgalmi plakát között a fiatal Brancusi néhány vázlata és portrészobra úgy hatott, mint a szentek relikviaként őrzött csontjai. Aztán a két férfi továbbment, és megnézte az utóbbi húsz év ipari fejlődését szemléltető kiállítást. Megcsodálták az élénk színűre festett gépek sorát – tarkabarka zsetonok valamiféle nagyszabású nemzetközi társasjátékban. Felkerestek néhány üzletet, és Bech mindenütt valamiféle hervadt, rózsaszínes elegancia jelenlétét érezte, amely, noha most napfogyatkozás borítja árnyba, megpróbál a szovjet rendszer komor vastraverzein át tapogatózva eljutni a stílus újjászületéséig. Ám Oroszországban volt valami nyers és heroikus naivitás, amelyet itt nélkülözött. Itt, úgy tűnt, egy ernyedt és vállvonogató szellem uralkodik, amely zöld utat enged az energikus gonoszságnak. Este elmentek megnézni a PATIMA DE SUB ULMI-t.

A sofőr egészen a színház ajtajáig elvitte őket. Autójával átnyomakodott az ív alakú felhajtón összezsúfolódott járókelők tömegén. Az emberek megrökönyödve álltak a fényszórók rájuk vetődő sugarában; Bech lába vadul taposta a képzeletbeli féket,

Petrescu pedig felmordult, és teljes erejével hátrafesztette a felsőtestét a hátsó ülésen. A sofőr állandóan nyomta a dudát, az idiotikus tülkölés egy pillanatra sem maradt abba, és a tömeg lassan utat engedett az autónak. Mire Bech és Petrescu kikászálódtak az autóból, a hangulat megérett a népfölkelésre. Ahogy a sofőr, gyerekes, apró orrú arcélén a megfeszített figyelem kifejezésével, visszanyomakodott az autóval a tömegben keresztül az utcára, öklök csattantak a lökhárítón.

Immár biztonságban, a színház előcsarnokában, Petrescu levette a napszemüvegét, hogy megtörölgesse az arcát. Halványkék friske enyhén kidülledt, körülötte a szeme fehérje sárgás volt. Bal alsó szemhéja fegyelmezett tudósi méltatlankodással lüktetett.

– Tudja – avatta bizalmába Bechet –, az az ember, a sofőrünk... Valami nincs egészen rendben nála.

– Na ne mondja! – felelte Bech.

O'Neill nyomorgó New England-i farmereiből a színpadon orosz muzsikok lettek. Széles övvel átkötött kabátot és magas szárú fekete csizmát viseltek, és lépten-nyomon hátra vágták egymást. Abbie Cabbot tipikus román szépséggé alakult, aki vagy tíz évvel túl volt első fiatalságán. Arcán szépségtapaszt feketéllet, ravaszul csupaszon hagyott karja olyan hajlékony volt, mint egy hattyú nyaka. Mivel a második sor közepén ültek, Bech, ha nem is túl gyakran, alaposan belelátott a nő ruhájának kivágásába. És mert nem tudhatta, mikor alakulnak a színpadon úgy az események, hogy a nő majd feléje fordul, ebből, nagy meglepedésére, sikerült egy kis külön izgalomforrást fakasztania a maga számára. Ám Petrescu, akinek az amerikai irodalom iránti lojalitását mindez sokkal mélyebben sértette, semhogy szó nélkül eltűrhetné volna, ragaszkodott hozzá, hogy az első felvonás után távozzanak.

– Csapnivaló volt az egész – panaszkodott –, még a vasvillák sem az igaziak.

– Majd szólok a külügyminisztériumnak, hogy küldjenek nekik egy igazi amerikai vasvillát – ígérte Bech.

– Na és a lány... a darabbeli lány egyáltalán nem ilyen, nem ilyen kacér. Ártatlan lelkű vallásos leány, a gazdasági kényszer nyomása alatt.

– Hát, kapard csak meg kissé az ártatlanságot, többnyire kacérságot találsz alatta – bölcsekedett Bech.

– Ez csak az ön jóindulatát bizonyítja, hogy tréfával üti el a dolgot, de én szégyellem, hogy egy ilyen szánalmas előadást látott. A sofőrünk, persze, még nem jött vissza értünk. Benne vagyunk a pácban.

Az imént még olyannyira zsúfolt utca, ahol a színház állt, most néptelenül sötétlett. Mindössze egy magányos pár lépdelt feléjük. Petrescu hirtelen, álomszerű váratlansággal, a férfi karjába hullott, közben a hátát veregette, majd megcsókolta a nő hűvösen odanyújtott kezét.

– Legragyogóbb fiatal prózaírónk és figyelemre méltóan elragadó felesége – mutatta be a párt Bechnek. A zömök, komor arcú férfi keret nélküli szemüveget és vastag, kockás felsőkabátot viselt. Az agárvézna asszony arca akár csinos is lehetett volna, de csontig apasztotta az intelligencia ideges feszültsége. Influenzája volt, és eleven, bár korlátozott angol szókinccse.

– Tetszik magának ez az egész itt? – kérdezte.

Bech megértette, hogy a kézmozdulat egész Romániára vonatkozik.

– Nagyon – felelte. – Oroszország után roppant civilizáltak tűnik.

– Oroszország után ugyan mi nem tűnne annak? – csattant fel a nő. – Mégis, mi tetszik itt a legjobban?

– A bárénekesnők a gyöngéi – szólta közbe hamiskásan Petrescu.

Az asszony lefordította a férjének. Az előhúzta a kezét a kabátzsebéből, és összeverte a tenyerét. Bőrkesztyűt viselt, így a taps egészen hangosat csattant a kihalt utcán. Beszélni kezdett, és Petrescu fordította.

– Azt mondja, ez esetben nekünk mint házigazdáinak, kötelességünk, hogy elkalumozzuk önt a legnépszerűbb bukaresti bárba, ahol sok énekesnőt láthat majd, és egyik pompásabb, mint a másik.

– De hát – tamaskodott Bech – nem készülnek valahová? Nem kell hazamenniük? Aggasztotta, hogy a kommunisták, úgy látszik, sosem tartózkodnak otthon.

– Ugyan, minek? – kiáltott föl az író felesége.

– Ön meg van hűlve – mondta neki Bech. Látta a nő szemén, hogy nem érti. Megérintette a tulajdon orrát, amely jóval nagyobb volt, mint a nőé. – „Un rhume.”

– Ugyan – legyintett a nő. – Holnapra magától elmúl.

Az író kocsival volt. Beszálltak, és az autó lágyan, mint egy pedállal ellátott csónak, megindult velük a szűk utcák labirintusában, amely fölött a kiugró párkányok cukormáz díszítményt, megtörő hullámokat, oroszlánmancsokat, unikornisszarvakat és gomolyfelhőket formáztak. Végül megálltak; az utca túloldalán kék neonreklám villogott. Beléptek egy zöld ajtón, majd lementek egy sárga lépcsősoron. Az egyik irányból zene hullámzott feléjük, a másikkól a ruhatároslány, necc harisnyanadrágban. Bech úgy érezte, mintha álmában járna egy amerikai bárban, és az az álombeli terek furcsa tágasságával terülne szét. A középső termet számos alagsori helyiségből búvészkedték egygyé – barlang volt, amelyet ékszerüzletek és zöldségraktárak alsó szintjeiből vontak össze. Az asztalok homályba borulva sorakoztak a négyyszögletes táncparkett körül. A parketten egy vörös parókás, kifestett szemű férfi hadart kényeskedve valamit egy mikrofonba. Aztán énekelt, olyan hangon, mint egy túlságosan későn kasztrált kóristafiú. Felbukkant egy pincér. Bech skót whiskyt rendelt, a másik író vodkát. Az asszony konyakot kért, Petrescu ásványvizet. Három lány jelent meg a színen, meglehetősen hiányos biciklistaöltözékben, egy egykerekűn, amelyet egy törpe hajtott; néhányszor mosolytalanul körbeforogtak a zene ütemére, miközben a törpe ott taposta köztük a pedált, és hol egy szalagsokrot rángatott meg, hol egy vállpántot cibált el a helyéről.

– Tipikus lengyel szépségek – magyarázta suttogva Petrescu Bechnek. Petrescu és az író felesége egy sorral hátrébb ültek, mint Bech. Két nő, egy tizenéves lány és egy testes, koros szőke, talán az anyja, mindketten egyforma ezüstflitterekbe öltözve, valami lassú, hipnotikus hatású számba kezdtek: színesre festett galambokat hajtottak fel a levegőbe, nézték, hogyan köröznek a bár árnyai közt, aztán előrenyújtották a csuklójukat, hogy a visszatérő madarak rátelepedhessenek. Mindenféle zsonglórmutatványokat hajtottak végre a galambokkal, például átröptették őket a lábuk között, és a szám csúcspontjaként az idősödő szőke egy tengerkék színű galambot a szájából etetett – a magokat egyenként tologatta ki a nyelvével az ajkára.

– Csehek – magyarázta Petrescu.

A ceremóniamester visszatért, ezúttal kék parókában és torreadorkabátban, és valami komikus jelenetet adott elő a törpével, akinek a homlokára papírmásé szarvakat erősítettek. Egy keletnémet lány, lenhajú és almaarcú, sima, egyenes lábbal, amilyen csak az egészen fiatal lányoknak van, a mikrofonhoz lépett; ruhája néhány igen

takaros kellék segítségével egy tehenészlány öltözékét imitálta. „Méhé helyen Texas szívéhébe”, és „Helló, Cindy-Lou, éhég veled!” énekelte angolul. A szám végén két mordályt rántott elő a csípőjén függő pisztolytáskákból – mindkét kezével egyet-egyét. A közönség viharos tappsal fejezte ki Amerika iránti szimpátiáját, ám Bech épp a harmadik skót whiskyjénél tartott, és mindkét kezére szüksége volt hozzá, hogy fogja a cigarettáját. A román író mellette ült az asztalnál. Egy kancsónyi vodka állt a könyökénél, és mereven bámulta a varietéműsort. Úgy festett, mint Theodore Roosevelt ifjúkorában, vagy talán McGeorge Bundy. A felesége előrehajolt, és azt suttogetta Bech fülébe: „Hát nem pont olyan, mint otthon? Hamisítatlan Texas, igaz?” Bech úgy döntött, hogy a nő gúnyolódik. Egy kövér ember lötyögős, vörösésbarna szmokingban elasztikus rudak tetején nyolc bádogtányért pörgetett. Bech fantasztikusnak találta a számot, de a férfit kifütyülték. Egy megható, fekete hajú bolgár lány bizonytalanul három atonális népdalt énekelt a bár hirtelen szüziessé vált csöndjében. A Bech mögötti sorban három nő sziszegő társalgásba kezdett. Bech hátrafordult, hogy rendreutasítsa őket, és megdöbbenve látta, hogy hatalmas férfikarórát viselnek, mint az orosz nők. Olyan hirtelen fordult hátra, hogy rajtakapta Petrescut és az író feleségét, amint egymás kezét fogják. Bár már elmúlt éjfél, még mindig egyre újabb vendégek érkeztek, és a varietéműsor sem akart abbamaradni. Visszatértek a lengyel lányok, ezúttal pónilónak öltözve, és karikákon ugráltak át, amelyeket a törpe tartott eléjük. Aztán újra visszatért a szertartásmester, ezúttal csíkos fürdőruhában és fekete parókában, és egy jelenetet adott elő a törpével, amelyben egy létra és egy vödör víz is szerepelt. Egy fekete bőrű ghanai táncosnő szikraesőt kavart maga köré a sötétben, miközben csupasz lábát a padlóhoz csapdosta. Négy litván egy trambulínon és egy libikókán akrobatamutatványokat adott elő. Visszatért a két cseh nő, anya és leánya, ezúttal egy másik, aranyflitteres ruhában, de ugyanazt a számot mutatták be: a galambok surrogtak, köröztek, visszatértek, ettek az anya ajkáról. Aztán öt kínai lány következett Külső-Mongóliából...

– Úristen – sóhajtott fel Bech –, hát ennek már sose lesz vége? Maguknak, kommunistáknak sosincs elégük a szórakozásból?

– Itt a pénzéért tényleg kap valamit – közölte az író felesége.

A nő és Petrescu megtárgyalták a dolgot, és úgy döntöttek, csakugyan ideje hazamenni. Az egyik nagy karórás nő Bech háta mögött épp az imént közölte a társával, hogy két óra van. Ahogy kifelé indultak, el kellett haladniuk a kínai lányok mellett – mind az öten testhezállók, bézs bikinit viseltek, és tarka zászlók szövedéke hullámozott körülöttük, hol eltakarva, hol felfedve a testüket. Az egyik lány Bechre sandított, ő pedig fürgén csókot dobott neki, mintha egy vonatablaktól integetne vissza. Sárga testük rendkívül törékenynek tetszett; Bech úgy érezte, nekik is valószínűleg üregek a csontjaik, akár a madaraknak, hogy kisebb legyen a súlyuk. A barlang bejáratánál meglátta, amint a feminin szertartásmester, fején papagájos fejdísszel, a ruhatároslánnyal enyeleg. Aszándékai szemlátomást heteroszexuálisak voltak – Bech csak a fejét csóválta ekkora kétszínűség láttán. Bár most már a kabátja súlya is hozzáadódott a sajátjához, úgy emelkedett fel a sárga lépcsőkön, akár egy gázzal töltött léghajó. Kibuggyant a zöld ajtón át az utcára, megállt a lámpa alatt, és hatalmas mennyiségű szippantott be a kék román éjszakából.

Úgy érezte, kutya kötelessége szót váltani a másik íróval. Úgy álltak ott ketten a macskaköves járdán, mintha egy átlátszó fal két oldaláról merednének egymásra, egy falérről, amelynek egyik oldalát whiskyvel, a másikat vodkával fényesítették ki. A má-

sik férfi keret nélküli szemüvege elhomályosult, Teddy Roosevelthez való hasonlósága teljesen elmosódott.

– Maga miről ír? – kérdezte Bech.

Az író felesége, aki éppen az orrát nyomkodta egy zsebkendővel, és kínosan próbálta visszafojtani a köhögését, lefordította a kérdést, majd a kurta választ is:

– Parasztokról. Azt szeretné tudni, maga miről ír – kérdezte Bechet.

Bech egyenesen az íróhoz fordult.

– La bourgeoisie – mondta, és ezzel a kulturális eszmecsere be is fejeződött. Lágyan meg-megzökkenve és -billenve, az író autója visszavitte Bechet a szállodába, ahol a beszívott ember mély és szégyentelen álmába merült.

Bech gépe másnap délelőtt indult Szófiába. Petrescu és a hamuarcú sofőr bement a magas, fin-de-siècle ebédlőbe Bechért, aki még reggelizett: jus d'orange-t, des croissants avec du beurre-t és une omelette aux fines herbes-et. Petrescu elmondta, hogy előző nap a sofőr visszament értük a színházba, és ott várakozott éjjel utánig, míg csak a jegyszedők és a színházi személyzet is haza nem mentek. De a sofőr nem látzott sértődöttnek. A sápadt reggeli fényben egy töredék mosollyal üdvözölte Bechet, egy risus sardoniuszal, amelyben a szeme nem vett részt. Útban a repülőtérré szétriasztott egy halom csirkét, amelyet egy öregasszony igyekezett átcsalogatni az út túloldalára, egy katonai teherautót pedig az útpadkára kényszerített. A katonák, az autó utasai gúnyosan mutogattak és kiáltoztak feléjük. Bech gyomra rángatózott, sávan fűrésztve a reggelire fogyasztott finom fűszernövényeket. A duda szüntelen rikoltozása mintha valamennyi idegvégződését egyszerre tépdeste volna. Petrescu kényesen csücsörített, és mély lélegzetet vett az orrán át.

– Igazán sajnálom – mondta –, hogy nem volt több alkalmunk alaposabban megtárgyalni az ön izgalmas kortársait.

– Egy sort se olvastam tőlük. Nekem egy kicsit túlságosan is izgalmasak – mondta Bech, miközben az autó kis híján belerohant egy sor egyenköpenyes iskolás gyerekebe, és egy földműnkás szaporán csoszogva tolta biztonságba a talicskáját, jelentős mennyiségű krumplit hullajtva le róla útközben. Felhős ég borult a nedves, meg-süllyedt földek és a fehér festékszoknyájukban álldogáló út menti fák fölé.

– Mondja – kérdezte Bech, hogy az iménti, gorombának tetszhető választ jóvátegye –, miért festették be az összes fát?

– Csakugyan – mondta Petrescu. – Eddig észre se vettem, pedig évek óta erre járok. Valószínűleg óvintézkedés a rovarok ellen.

A sofőr mondott valamit románul.

– Azt állítja – fordította Petrescu Bechnek –, az autók kedvéért van, hogy jobban látszódnak a fák éjszaka. Mindig a munkájára gondol.

A repülőtéren újra ott volt az összes amerikai, akik négy nappal ezelőtt kijöttek Bech elé. Petrescu, mintegy megvesztegetésképpen, rögtön annak az írónak a nevével kedveskedett Phillipsnek, akivel előző éjszaka találkoztak.

– Te vele töltötted az estét? – fordult Phillips Bechhez. – Hát ez mesés. Öregem, az a fickó az első helyen áll a listánkon. Még sose sikerült a közelébe férkőznünk, annyira zárkózott.

– Egy olyan zömök, szemüveges pasas? – kérdezte Bech, és a kezét védekezőn emelte a szeme elé. Phillips elégedettsége úgy sugárzott, mint valami túlságosan erős fénykora reggel.

– Stimmel. Öregem, nála jobban vörös fró még föl nem paprikázta a kedélyeket Szolzszenyicin óta. Messze a legizgalmasabb. Tudatfolyam, hiányzó központozás meg amit akarsz. Még egy kis szex is van benne.

– Mondjuk akkor talán, hogy paprikavörös – szellemeskedett Bech.

– Hogy? Aha, értem, remek. Na de komolyan, mit mondott neked?

– Azt mondta, azon nyomban emigrál Nyugatra, mihelyst az ingei visszajöttek a mosodából.

– És képzelje – mondta Petrescu –, elmentünk a La Caverne Bleue-be.

– Nahát – így Phillips –, akkor ez egy igazi földalatti találkozó volt.

– Ezentúl – jegyezte meg Bech szerényen – egyfajta alacsonyan röpülő U 2-esnek tekintem majd magam.

– Na de tréfán kívül, Henry – és itt Phillips megragadta Bech karját, és megszorította –, az a benyomásom, hogy szenzációs munkát végeztél nekünk. Szenzációsat. Kösz, haver.

Bech búcsúzásként mindenkit megölelt: Phillipset, a követségi ügyvivőt, a követ-ségi ügyvivő helyettesét, a nagykövet tizenkét éves unokaöccsét, akinek fíjaszatórája volt a repülőtéren közelében, és ezért magukkal hozták a hivatali kocsin. Bech Petrescut hagyta utolsónak. Megveregette a hátát, mert ez az ember újra eszébe juttatta, amit Amerikában már-már hajlamos volt elfelejteni: hogy az olvasás egy ember életének a legjobb része lehet.

– Majd küldök magának borotvapengét – ígérte, mert ahogy átölelte, arca hozzáért Petrescu szúrós szakállához.

– Nem, nem! Máris a legjobb fajtát vásárolok. Könyveket küldjön, akármilyen könyvet!

A repülő indulásra készen morajlott, és csak amikor már biztonságosan avagy végzetesen rázáródott a gép ajtaja, jutott eszébe Bechnek a sofőr. Az udvariaskodások és a bőröndökkel való bajmóldás zűrzavarában elfelejtett elbúcsúzni tőle. Sőt, ami még rosszabb, borraalót adni is. A bankjegyek, amelyeket erre a célra tett félre, még mindig ott lapultak összehajtván az erszényében, és kezdeti büntudata, ahogy a kifutópályák és a sötét földek megbillentek és zsugorodni kezdtek alatta, bosszúálló elégedettségnek és a szabadulás boldog érzésének adta át a helyét. Felhők takarták el szemét az országot. Rádöbbsent, hogy négy napon keresztül egyfolytában félt. A mellette ülő férfi, egy jól megtermett szláv, akinek kopasz homlokán az aggodalom izzadásgöppjei gyöngyöztek, hozzá fordult, és valami érthetlent közölt vele, mire Bech csak annyit mondott:

– Pardon, je ne comprends pas. Je suis Américain.